

Fylkesmannen Vestland
Skei i Jølster
Korleis får barna i tale?

Inge Nordhaug
RVTS Vest

<https://www.rvtsvest.no/filmar-om-avdekkende-samtalar-med-barn/>

SNAKKE

Samtalehjelp til deg som er bekymret for et barn

MAJA, 5 ÅR

ZARA, 12 ÅR

MARIUS, 15 ÅR

Åtferd er språk

- Når barn får barn kan dei på ein ny måte regulere åtferd
- Vi fortel alle om vår indre tilstand gjennom åtferd
- Viktig å forstå åtferd som språk for møte det med språk og haldningar
- Dei tabuiserte emna som vi ikkje har ord får viser vi ofte ved språket i åtferd

Trinn 1

- Du ser så trist/sint/uroleg ut
  - Varmt og ikkje kaldt språk
- Kva har hendt
  - Barn med uheldige erfaringar låser seg fort på kvifor spørsmålet
- Fortel meg
  - Ikkje bruke vil du?, kan du?, orker du litt? Det er to spørsmål i eit

Trinn 2

- Mange kan ikkje fortelje fordi dei er redd for kva som vil skje; gå rundt sikkerhetsopplegget
- Mange barn eg har snakka med er redd for å fortelje kva som har hendt, fordi dei er er redd for kva som vil skje om dei fortel

Trinn 3

- Gode og vonde hemmelegheiter
- Bruk både i undervisning og i enkeltsamtale

Kva hindrar oss i å snakke med barn om det som er vanskelige?

- Synet på barns truverde
- Ethiske grunningar
- Vaksne beskyttar seg sjølv
- Vaksne trur dei beskyttar barna
- Kulturens tabu
- Redsel for å ta feil
- Redsel for foreldres reaksjonar
- Øydelegge for eventuell etterforsking

- Minnet om overgrep er avspalta eller uverkeleg
- Barnet frykter den voksnes reaksjon
- Barnet frykter konsekvensane av å fortelle
- Dei er redde for ikkje å bli trudd, hjelpte eller forstått
- Dei føler seg forlegne, skamfulle, skuldtynge og skitne
- Barnet er trua
- Barnet forstår intuitivt at det ikkje skal fortelle
- Overgrepa er tabubelagt
- Det har ikkje skjedd noko

Kva skal til for at barn/unge kan fortelle?

- Det må skapas ei anledning
- Det må ha ei hensikt
- Det må skapas ei tematisk forbinding

(Tine Jensen et al. 2005)

Og: Barnet må ha en oppleving av å ha lov (tillating) til å fortelje

- **Følgje prinsippet**
  - Inntonning, forstå den andre
- **Relevansprinsippet**
  - Dialogen har en meining og det tilføres nye element
- **Subjektprinsippet**
  - Ein respekterer den andre si sjølvorganisering, fridom og gyldigheit til å utforme sine initiativ og responsar
- **Rytmeprinsippet**
  - Turtaking
- **Hierarkiprinsippet**
  - Voksen leiing, tilrettelegging og støtte

Haldor Øvereeide (2009)

- Meining
- Verdigheit
- Anerkjening

HELSE | KOMMUNIKASJON

– Det er viktigere å være tydelig enn nydelig

– Når du skal jobbe med traumatiserte barn, må du først avofre barna, sier barnehagelærer og klinisk pedagog, Anne Kirsti Ruud.

Av: Trine Jonassen | 12.05.2017

Anne Kirsti Ruud er førskolelærer og klinisk pedagog og har lang erfaring i å snakke med barn i vanskelige livssituasjoner. Under barnehagekonferansen «Livsmestring og helse i barnehagen» i regi av Barnehageforum og Tromsø kommune, delte hun kunnskap om hvordan barnehageansatte kan møte traumatiserte barn med mening, verdighet og anerkjennelse.

Det viktigste å huske på er at alt barn vil, er å være vanlig. Dette gjelder uansett hva de har opplevd, enten det er overgrep, ulykker eller skilsmisse.

Hun sier at barn ofte blir oversett og føler seg ensomme i vanskelige livssituasjoner. Derfor forteller de ikke alltid hvordan de har det. Utfordringen for de voksne rundt barnet, er å svelge vår egen bekymring og vise barnet at vi tåler det de forteller.

– Ikke krenk barnets verdighet

– Et barn med en deprimert mor, kan tenke at mamma ligger på sofaen fordi jeg er umulig. Da er det din jobb som voksen å gi samtalen mening, i stedet for å benekte det du hører, sier Ruud, som til daglig er ansatt ved Regionsenter for barn og unges psykiske helse, Helseregion Øst og Sør.

Hun belymrer seg for at voksne krenker barns verdighet når de snakker med barna om vanskelige ting. Blant annet ved å tvinge barna gjennom konflikten på nytt.

– Når du skal jobbe med barn og overgrep, må du avofre barna. De er ikke opplevelsen, men Lise på fem år som liker å danse. Ikke knytt barna opp mot opplevelsen mer enn du må. Og når det gjelder barn som er involvert i konflikter, hvorfor må de da absolutt snakke om det etterpå? Det er å krenke barns verdighet, sier barnehagelæreren.

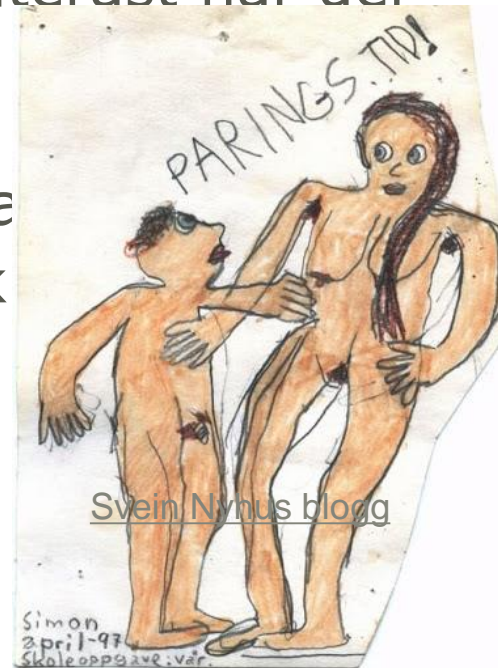

Artikkel

-

Teikningar og andre produkt

- Takast vare på. Kommenterast når dei er uvanlige:
  - Kva er det du har teikna
  - Fortell meg om den teik

Bruk av teikning i samtale:

- Barnet gjev meir informasjon
  - Teikning «triggjar» nye minner, assosiasjon
- Den vaksne stiller meir opne spørsmål

Cognitive Psychology > Applied Cognitive Psychology > Vol 25 Issue 1 > Abstract

APPLIED COGNITIVE PSYCHOLOGY

Research Article

Does drawing facilitate older children's reports of emotionally laden events?

Tess Patterson^{1*} and Harlene Hayne²

Issue

Article first published online: 24 NOV 2009

DOI: 10.1002/acp.1650

Copyright © 2009 John Wiley & Sons, Ltd.

Applied Cognitive
Psychology
Volume 25, Issue 1, pages
119–126, January/February
2011

Andre hjelpemidler:

KATE-Barn: Kartlegging av traumeerfaringer

Dato: _____ Alder: _____ Kjønn: _____

For å kunne hjelpe deg best mulig, er det hjelpsomt for oss å vite litt om hva du har opplevd. Nedenfor finner du spørsmål om ulike hendelser som barn og ungdom kan oppleve. Dersom noe av dette har skjedd med deg, og du følte deg redd, forvirret eller hjelpeløs så kryss av for JA. Om det er et spørsmål du ikke vil svare på, kan du krysse av for "PASS".

	JA	NEI	PASS
1 Har du noen gang opplevd en alvorlig ulykke (for eksempel en bilulykke)?			
2 Har du noen gang opplevd en naturkatastrofe (for eksempel en kraftig storm, flom eller et lynnedslag)?			
3 Har du noen gang opplevd terror eller krig?			
4 Har du noen gang hatt veldig skremmende opplevelser hos lege, tannlege eller på sykehus?			
5 Har noen mennesker som du har vært glad i blitt hardt skadet, alvorlig syk eller dødd plutselig?			
6 Har du noen gang opplevd alvorlig mobbing eller trusler (gjelder også på internett og mobil)?			
7 Har du noen ganger blitt bortført eller kidnappet, eller har noen forsøkt å tvinge deg inn i en bil?			
8 Har du noen gang blitt slått, angrepet, overfalt, ranet, skadet eller blitt truet av noen utenfor familien?			
9 Har du noen gang sett andre utenfor familien blitt slått, slåss eller angripe hverandre?			
10 Har du noen gang sett noen i familien din bli slått, slåss eller angripe hverandre?			
11 Har du blitt slått, sparket, dyttet, lugget eller lignende eller truet med dette av noen i familien din?			
12 Har noen tatt bilder av dine private kroppsdeler (tiss, rumpe, pupper)?			
13 Har noen tatt på dine private kroppsdeler, eller har du blitt tvunget til å ta noen andre på deres private kroppsdeler (tiss, rumpe, pupper)?			
14 Har noen voldtatt deg dvs tvunget deg til anal, oral eller vaginal samleie? For mindre barn: Har du noen gang opplevd at noen har tatt tissen sin inntil eller inn i din tiss/rumpe/munn?			
15 Har du opplevd noe annet som har gjort deg redd eller hvor du følte deg forvirret eller hjelpeløs? I så fall hva:			

Hvilken av disse hendelsene plager deg mest nå? _____

Om barnet/ungdommen svarer ja på en eller flere av spørsmålene anbefales det videre kartlegging av PTSD symptomer.

CATS - Child and Adolescent Trauma Screen

Dato: _____ Barnets initialer: _____

Sett en ring rundt 0, 1, 2 eller 3 for beskrive hvor ofte det som står i listen under har vært plagsomt for deg de siste to ukene: 0 = Aldri, 1 = En gang i blant, 2 = Halvparten av tiden, 3 = Nesten hele tiden

Hvor ofte har du:

1. Hatt opprørende (skremmende/ veldig ubehagelige) tanker eller bilder av det som skjedde som plutselig har dukket opp i hodet ditt.	0 1 2 3
2. Hatt vonde drømmer som minnet deg om det som skjedde.	0 1 2 3
3. Følt det som om det som skjedde, skjer om igjen.	0 1 2 3
4. Blitt veldig ute av deg, redd eller trist når du har blitt minnet om det som skjedde.	0 1 2 3
5. Hatt sterke følelser i kroppen når du har blitt minnet om det som skjedde (som svetting, hjerterbank, urolig mage).	0 1 2 3
6. Prøvd å la være å tenke på, eller ikke ha følelser om det som skjedde.	0 1 2 3
7. Holdt deg unna alt som har minnet deg om det som skjedde (personer, steder, ting, situasjoner eller å snakke om det).	0 1 2 3
8. Ikke klart å huske deler av det som skjedde.	0 1 2 3
9. Hatt negative tanker om deg selv eller andre. Tanker om at jeg ikke kommer til å få et godt liv, jeg kan ikke stole på noen, eller at hele verden er utrygg.	0 1 2 3
10. Skyldt på deg selv for det som skjedde. Eller skyldt på noen andre når det ikke var deres feil.	0 1 2 3
11. Hatt mye vonde følelser (som å føle seg redd, sint, skyldig eller skamfull).	0 1 2 3
12. Ikke hatt lyst til å gjøre ting du pleide å gjøre.	0 1 2 3
13. Ikke kjent nærhet til andre mennesker (som å føle seg alene selv om man er sammen med andre).	0 1 2 3
14. Ikke klart å ha gode eller glade følelser.	0 1 2 3
15. Følt deg veldig sint, hatt raseriutbrudd, eller latt sinnet gå utover andre.	0 1 2 3
16. Gjort farlige eller utrygge ting (som kunne ha skadet deg).	0 1 2 3
17. Vært mer forsiktig enn vanlig (som å ha sjekket hvem som er rundt deg).	0 1 2 3
18. Vært skvetten.	0 1 2 3
19. Hatt problemer med å konsentrere deg.	0 1 2 3
20. Hatt problemer med å sovne eller sove gjennom hele natten.	0 1 2 3

Skåre:

Har de problemene du nå har fortalt om, gjort noe med:

1. Hvordan du har det sammen med andre mennesker	☐ Ja ☐ Nei
2. Fritidsaktiviteter/ ha det gøy	☐ Ja ☐ Nei
3. Skole eller arbeid	☐ Ja ☐ Nei
4. Hvordan du har det sammen med andre i familien din	☐ Ja ☐ Nei
5. Hvor fornøyd du er med livet ditt nå	☐ Ja ☐ Nei

Hemmeligheter og redsler

- Snakk med barnet om gode og vonde hemmeligheter
  - at barn er redde for å bryte vonde hemmeligheter
  - at barn er redde for ikke å bli trodd
  - at barn er redde for trusler
  - at barn er redde for hva som kan skje hvis de forteller
- Hemmeligheter

Faser i samtalen

(Gamst & Langballe)

- Forberedelse
- Kontaktetablering
- Introduksjon til tema
- Fri fortelling
- Utdyping av opplevelser og følelser
- Avslutning

- Hva trengs av informasjon?
- Hva kan barnet komme til å fortelle?
- Hvordan vil du reagere om barnet forteller/ikke forteller?
- Hvem kan du få støtte av?
- Sørg for at barnet får noe å drikke
- Ha tegnesaker tilgjengelig (barn som får tegne gir mer informasjon enn de som ikke får tegne).
- Tenk over hvordan og hvor dere skal sitte.
- Alene eller sammen med kollega.

Kontaktetablering

- Skape tillit og trygghet
- Påpek noe positivt ved barnet
- Gi barnet tid til å studere deg
- Involver barnet – hjelpe til med å lage klart
- Kort presentasjon
- Jeg husker.....(Vis at du husker noe om barnet, noe fra sist samtale el.l)

Introduksjon til tema

Si hvorfor samtalen skal finne sted/ ta utgangspunkt i barnets signaler:

- Jeg vil snakke med deg om.....
- I går sa/gjorde du... Hva skjedde?... Fortell.....
  - Det vil jeg vite mer om.....
- Du ser så sint/trist/lei deg ut. Hva har skjedd? Fortell det til meg
- Det har vært så mye fravær den siste tiden. Hva skjer/har skjedd.....?
- Er det noe du lurer på/ vil spørre om/har tenkt på siden sist?

Å gå rundt grøten 😊

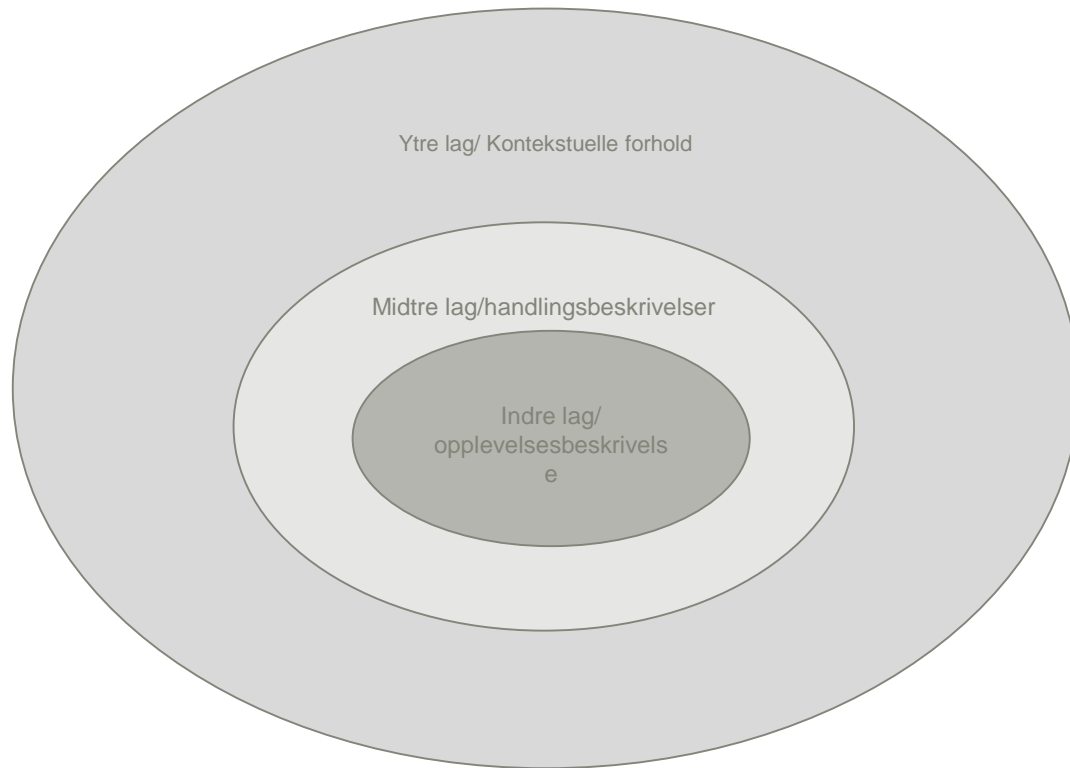
<https://tv.nrk.no/serie/presten/MUHH50000416/sesong-1/episode-4>

Fri fortelling

- Fortell.....
- Hva skjedde.....
- Aktiv lytting: «Mhm, ja, så da skjedde det. Fortell mer.....»
- Gjenta barnets ord/ deler av setningen
- Tåle pauser... «Nå ble det stille her..... Jeg lurer på hva du tenker på.....»
- Benevne det som skjer

Tematisk innhold i barnets beskrivelser

Dersom barnet/ungdommen ikke snakker:

- Generaliser: "Jeg snakker med mange ungdommer som gjør/sier/skriver som deg, og noen av de har opplevd ting de ikke har turt å snakke om, fordi de er redde for hva som kan skje hvis de forteller..... Er det slik for deg?»
- «Hva er det verste som kan skje om du forteller?»

- *«Hvordan var det å være deg da?»*
- *«I sted sa du at du var hos mormor. Fortell; hva skjedde der?»*
- Evt hjelpe barnet gjennom informert gjetning og/eller generalisering; *«Jeg har snakket med mange barn som har opplevd det samme som deg, og de har sagt at de har vært redde/lei seg/sint/fortvilet. Er det slik for deg?»*

Oppsummering

- Oppsummere det barnet har fortalt, gi barnet mulighet til å rette på oss, evt utdype.
- Oppsummeringer underveis hjelper barnet til å fortsette i sin frie fortelling.
- Dersom man skal skifte tema i samtalen er det lurt å ha en oppsummering av hva man har snakket om til nå, før man introduserer nytt tema.

Avslutning

- Grov oppsummering
- Fortelle barnet/ungdommen hva som skal skje videre
- Rose barnet/ungdommen for å ha snakket med deg
- Snakke om et nøytralt tema/lukke samtalen

Kommunikasjon som åpner – aktiv lytting

- Bydende form: «Fortell...»
- Gjentakelse
- Bekreftelse
- Bruke barnets egne ord
- Oppsummering underveis
- Lytt mer enn du snakker
- Unngå for mange spørsmål
- Tåle pauser

- Åpen kommunikasjon

- Hvorfor-spørsmål
- Ja/nei-spørsmål
- Valgspørsmål
- Vide og generelle spørsmål
- Ledende spørsmål
- Projisere
- Overhøre
- Tvil og benekting
- Skifte av tema
- Utspørring

Kort oppsummert -Samtale med barnet/ungdommen:

- ✓ Ta utgangspunkt i barnet/ungdommens signal:
  - Du ser så trist/sint/lei/glad ut – Hva har skjedd?
  - Fortell.....

- ✓ Si hva du ønsker å snakke om:
  - Den siste tiden har det vært mye fravær. Hva skjer?
  - Jeg har tenkt sånn på det du sa/gjorde/skrev... Fortell....

- ✓ Få tak i barnet/ungdommens opplevelse:
  - Hvordan er det å være deg/hvordan var det å være deg da?

- ✓ Fortelle hva som skjer videre

→ Sikker | <https://snakkemedbarn.no>

 Om SNAKKE [Maja \(5 år\)](#) [Zara \(12 år\)](#) [Marius \(15 år\)](#) [Lær mer](#) [Start spillet](#)

SNAKKE

Samtalehjelp til deg som er bekymret for et barn

MAJA, 5 ÅR

ZARA, 12 ÅR

MARIUS, 15 ÅR

Meldeplikt/avvergeplikt

- I rammeplan for barnehage og skule er kunnskap om desse tema teke inn. Studentar skal ha denne kunnskapen som står i boka.

Kurs

Omsorgssvikt, vold- og seksuelle overgrep – for deg som jobber med barn

<https://assistentproven.no/courses/omsorgssvikt-vold-og-seksuelle-overgrep-for-deg-som-jobber-med-barn/>

0 steps completed

0%

4 Leksjoner

OBS! Du må være logget inn for å kunne ta hele kurset. [Logg inn](#) eller [registrer](#) deg gratis

Assistentprøven har i samarbeid med Inge Nordhaug gjort dette kurset tilgjengelig for alle som jobber med barn i Norge. I dette unike

Nettressursar og bøker om samtale med barn

- https://www.youtube.com/playlist?list=PLY_01vti77Ispui3s

Litteratur

69

05.0

